

**BOLALARNI KASBGA YO‘NALTIRISHGA QARATILGAN
MASHG‘ULOTLARNI YANADA SAMARALI TASHKIL ETISH**

*Farg‘ona viloyati Quva tumani
25-son DMTT direktor o‘rinbosari
Karimova Iroda Muhammadovna*

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni kasbga yo‘naltirishga qaratilgan mashg‘ulotlarni yanada samarali tashkil etish masalalari yoritib berilgan. Xususan, MTT direktor o‘rinbosarining ta’limiy jarayonni rejalashtirish, muvofiqlashtirish va nazorat qilishdagi roli, kasbga yo‘naltiruvchi mashg‘ulotlarni metodik jihatdan takomillashtirish yo‘llari tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы более эффективной организации занятий по профессиональной ориентации для учащихся в дошкольных образовательных организациях. В частности, анализируется роль заместителя директора дошкольной образовательной организации в планировании, координации и контроле образовательного процесса, а также способы методического совершенствования занятий по профессиональной ориентации.

Abstract: This article discusses the issues of more effective organization of vocational guidance classes for students in preschool educational organizations. In particular, the role of the deputy director of the preschool educational organization in planning, coordinating and monitoring the educational process, as well as ways to methodologically improve vocational guidance classes, are analyzed.

Kalit so'zlar: Tarbiyalanuvchilar, kasb, samaradorlik, faoliyat, ota-ona, muvaffaqiyat, tashkilot, mehnat, qiziqish, rivojlanish.

Ключевые слова: дети, профессия, работоспособность, активность, родители, успех, организованность, труд, интерес, развитие.

Key words: children, profession, efficiency, activity, parents, success, organization, work, interest, development.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni kasbga yo‘naltirish deganda, ularni muayyan kasbni tanlashga majburlash emas, balki kasblar olami bilan tanishtirish, mehnat faoliyatining jamiyat hayotidagi ahamiyatini anglatish, turli kasb egalari mehnatini qadrlashga o‘rgatish, shuningdek, bolalarda “men ham shunday qila olaman” degan ishonch va qiziqishni shakllantirish tushuniladi. Bunday jarayon bolalarda kelajakda o‘z qobiliyatini aniqlash, o‘ziga mos faoliyat turini tanlash, maqsad sari intilish hamda ijtimoiy moslashuv ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun mustahkam poydevor bo‘lib

xizmat qiladi. Kasbga yo‘naltirishga qaratilgan mashg‘ulotlar, odatda, o‘yin, amaliy mashqlar, suhbat, kuzatuv, dramatisatsiya, ijodiy ishlar, ekskursiyalar kabi faol metodlar asosida olib boriladi. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ba’zi holatlarda bu mashg‘ulotlar tizimsiz, bir martalik tadbir ko‘rinishida o‘tkazilib, bolalarda yetarli darajada qiziqish va tushuncha shakllantirishga xizmat qilmay qolmoqda. Shuningdek, tarbiyachilarning metodik yondashuvi, ko‘rgazmali vositalarning yetishmasligi, otalar bilan hamkorlikning sustligi, kasbiy burchaklarning to‘liq yo‘lga qo‘yilmagani kabi omillar ham mashg‘ulotlarning samaradorligiga ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli, bolalarni kasbga yo‘naltirishga qaratilgan mashg‘ulotlarni yanada samarali tashkil etish, ularni metodik jihatdan boyitish hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tashkilotlarida (MTT) tarbiyalanuvchilarning har tomonlama rivojlanishi bilan bir qatorda, ularni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash va kelajak kasblari haqida dastlabki tasavvurlarini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki bolalik davrida shakllangan qiziqish, intilish va ijtimoiy ko‘nikmalar keyingi ta’lim bosqichlarida bolaning kasbiy yo‘nalishini belgilashda asos bo‘lib xizmat qiladi. Bolalarni kasbga yo‘naltirishga qaratilgan mashg‘ulotlar orqali tarbiyalanuvchilarda turli kasblar haqida tushuncha paydo bo‘ladi, mehnatga bo‘lgan hurmat va qiziqish ortadi, jamoada ishlash, muloqot qilish, ijodkorlik hamda mustaqil fikrlash kabi sifatlar rivojlanadi. Shu sababli, MTTda kasbga yo‘naltirish mashg‘ulotlarini yanada samarali tashkil etish, ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish dolzarb masaladir.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirish, bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlarini erta aniqlash hamda ularni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Ayniqsa, tarbiyalanuvchilarda turli kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirish, kasblarga nisbatan hurmat va qiziqishni uyg‘otish jarayoni ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur jarayonni tizimli va samarali tashkil etishda MTT direktor o‘rinbosarining o‘rni beqiyos. Chunki direktor o‘rinbosari ta’limiy faoliyatni muvofiqlashtiruvchi, pedagoglar ishini yo‘naltiruvchi hamda metodik jarayonni boshqaruvchi mas’ul shaxs sifatida kasbga yo‘naltirishga qaratilgan mashg‘ulotlarni rejalashtirish, tashkil etish va nazorat qilishda yetakchi vazifani bajaradi.

Chunki inson o‘z kasbidan mamnun bo‘lsa, jamiyatda obro‘-e’tiborga ega bo‘lsa, mehnati esa xalq farovonligiga xizmat qilsa va shaxsiy farovonlikni ta’minlasa, o‘zini barkamol shaxs deb bilishi mumkin. Inson qanday qilib ishlashni bilsa va qilayotgan ishini sevsa baxtlidir. Shu nuqtai nazardan qaraganda, insonning dunyoqarashi, shaxsiy madaniyati, o‘ziga va uning atrofidagi dunyoga, xususan, kelajakdagi kasbiy faoliyatiga munosabati asoslari yaratilgan maktabgacha yoshdagi bolalik davri juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarni kasbga yo‘naltirilgan

yoʻnalish bilan tanishtirish tarbiyalanuvchilarning bilim va gʻoyalarini oʻzlarining haqiqiy dunyosida yangilash imkonini beradi. Tarbiyalanuvchilarning voyaga yetganida ongli ravishda tanlashi uchun uni koʻp kasblar bilan tanishtirish kerak, eng yaqin atrof-muhitdan boshlab, ota-onalar va yaxshi tanish boʻlgan, tarbiyalanuvchilar har kuni ishini kuzatadigan odamlarning kasbi bilan tanishtirish kerak. Bunday bilimlarni olgan tarbiyalanuvchi avvalo birinchi navbatda mehnat mahorati haqida tasavvurga ega boʻladi, uni rivojlantiradi, turli kasb egalari va kattalarning mehnatiga hurmat bilan munosabatda boʻladi. Shuning uchun kattalar ishi haqidagi bilimlar bolalar bogʻchasining tarbiyaviy ishlarida etakchi oʻrinlardan birini egallashi kerak. Bundan tashqari, tarbiyalanuvchilarni kattalar va alohida kasblar ishi bilan tanishtirish alohida vazifa darajasida emas, balki yaxlit organik jarayon sifatida amalga oshirilishi kerak. Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning ijtimoiylashuvi tarbiyalanuvchilar uchun eng yaqin, qulay, qiziqarli faoliyat sifatida koʻproq oʻyin orqali amalga oshiriladi. Kattalar ishi bilan tanishish vazifalarini hal qilish oʻyin asosida amalga oshiriladi. Rolli oʻyin kattalarning turli xil faoliyati, ularning boshqa odamlar va atrofdagilar bilan munosabatlari, kasblar, ishlatiladigan asboblari va boshqalar haqida tarbiyalanuvchilarning gʻoyalarini konkretlashtirish va kengaytirish imkonini beradi. Oʻyin hayotning aksidir. Oʻyinlarda mehnatga hurmatni tarbiyalash, mehnat natijasining atrofdagilar uchun foydaliligini koʻrsatish, bolalarni mehnat jarayoniga jalb qilish imkoniyati mavjud, chunki oʻyin va mehnat koʻpincha tabiiy ravishda uygʻunlashadi. Toʻgʻri tashkil etilgan oʻyinda kelajakdagi kattalar hayotida muvaffaqiyatli ishlash uchun zarur boʻlgan shaxsiy xususiyatlarni shakllantirish imkoniyati mavjud boʻladi:

MTTda bolalarni kasbga yoʻnaltirish ishlari tizimli yoʻlga qoʻyilishi uchun direktor oʻrinbosari quyidagi vazifalarni amalga oshirishi zarur:

- kasbga yoʻnaltiruvchi mashgʻulotlarni yillik va oylik reja asosida tashkil etish;
- tarbiyachilar uchun metodik koʻrsatmalar, tavsiyalar ishlab chiqish;
- mashgʻulotlar mazmunini yosh xususiyatiga moslashtirish;
- kasbiy mavzudagi oʻyinlar, sahna koʻrinishlari va amaliy mashqlarni joriy etish;
- ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali kasbga yoʻnaltirish ishlarini qoʻllab-quvvatlash;
- mashgʻulotlar sifatini monitoring qilish va tahlil asosida takomillashtirish.

Topshirilgan vazifa uchun javobgarlik, sheriklar bilan oʻz harakatlarini rejalashtirish va muvofiqlashtirish, munozarali masalalarni adolatli hal qilish qobiliyati. Oʻyin tarbiyalanuvchilarda mehnat qilish odatini shakllantirishga yordam beradi, ijod quvonchini, ijod quvonchini beradi. Oʻyin uchun zarur boʻlgan atributlarni

o'z qo'llari bilan yaratib, tarbiyalanuvchi o'z qobiliyatlarini kashf etadi va rivojlantiradi, shu asosda uning ishtiyoqi, ba'zan kasb, orzu tug'iladi. Kasb-hunardagi o'yinlarga tayyorgarlik faqat tarbiyalanuvchi mutaxassisliklarning ma'lum fazilatlarini bilan tanishishi, kerakli miqdordagi ma'lumotlarni to'plashi mumkin bo'lgan joyga boradi, hatto minimal bo'lsa ham, ammo buning asosida o'yinda uzoqdan o'xshashlikni qayta tiklash mumkin. inson faoliyatining ushbu turi. Shunday qilib, o'yin orqali tarbiyalanuvchilarning turli kasblarga bo'lgan qiziqishlari mustahkamlanadi va chuqurlashadi, mehnatga hurmat tuyg'usi tarbiyalanadi.

Direktor o'rinbosari tomonidan kasbga yo'naltiruvchi mashg'ulotlar samarali tashkil etilganda:

- bolalarda kasblar haqida aniq tasavvur shakllanadi;
- mehnatga qiziqish va hurmat kuchayadi;
- ijtimoiy ko'nikmalar (muloqot, hamkorlik) rivojlanadi;
- bolalarda ijodkorlik va mustaqil fikrlash ortadi;
- pedagoglar ishida metodik tizimlilik ta'minlanadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni kasbga yo'naltirishga qaratilgan mashg'ulotlarni samarali tashkil etish — kelajak avlodning ongli, mehnatsevar va ijtimoiy faol bo'lib shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mashg'ulotlarni o'yin texnologiyalari, ko'rgazmali vositalar, amaliy faoliyat, ota-onalar bilan hamkorlik, ekskursiya va multimedia resurslari asosida takomillashtirish orqali ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirish mumkin. Eng muhimi, bolalarda kasb tanlashga majburlash emas, balki kasblarga nisbatan qiziqish, hurmat va mehnatsevarlikni shakllantirish ustuvor vazifa bo'lib qolishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Askarova S. (2023). Особенности билингвизма в условиях языковых контактов. Eurasian Journal of Academic Research, 3(2 Part 4), 190-194.
2. Askarova S. I. (2022). О пробелме языковой интерференции при изучении иностранного языка. Ijodkor o'qituvchi, 2(23), 72-77.
3. Lutfullayevna G. A. M., & Xaydarova O. (2022). Boshlang'ich ta'lim jarayonida milliy g'oyani yoshlar ongiga singdirish. pedagogs jurnali, 7(1), 4-10
4. Гаппарова Т. Г., & Хайдарова О. К. (2015). Подготовка высококвалифицированных педагогических кадров в модернизации страны. Образование и воспитание, (3), 7-9.
5. Хайдарова, О. К., & Бокиев, Б. У. (2016). Педагогический опыт преподавателя на овременном этапе. Молодой ученый, (11), 1572-1574.